

BAKGRUND – KALLA KRIGET

"Kalla kriget – definitioner"

"Hur utkämpades kalla kriget?"

"När började kalla kriget?"

"Kalla kriget – periodindelning"

"Kalla kriget – kriser"

Definition av kalla kriget: "Ett spänningstillstånd mellan stater, som uppträder med stor misstro och fiendlighet gentemot varandra, men som inte resulterar i ett regelrätt krig."

I **Wikipedia** kan vi finna följande definition av kalla kriget:

"Det kalla kriget var en period av skarpa motsättningar utan konventionellt krig, mellan främst Sovjetunionen och USA, deras respektive huvudsakliga ideologiska övertygelser (kommunism och kapitalism) och deras respektive allierade stater, från omkring 1946, precis efter andra världskrigets slut, till omkring 1990."

I **"SO-rummet"** kan vi finna följande definition av kalla kriget:

"Det kalla kriget var en konflikt mellan å ena sidan USA och stora delar av västvärlden, och å andra sidan Sovjetunionen och deras allierade i främst Östeuropa. Konflikten pågick mellan åren 1945 och 1991 och kan betecknas som ett vilande krig där krigshotet alltid var närvarande men aldrig ledde till ett regelrätt krig mellan de båda sidorna."

Hur utkämpades kalla kriget?

i. Propaganda och agitation

ii. Spionage och hemliga aktioner

iii. Ekonomisk konkurrens

iv. Teknisk konkurrens, inklusive utveckling av vapen och rymdkapplöpning

v. Sport – idrottstävling

vi. Ständiga försök att dra fördel av de situationer som uppstår

vii. Begränsade konflikter/krig som inte utkämpades direkt mellan supermakterna

I **Wikipedia** kan vi finna följande förklaring:

Under hela perioden fanns en stark rivalitet mellan de två supermakterna på flera olika arenor: försvarsallianser; ideologier, psykologisk krigsföring, spionage; militär, industriell och teknisk utveckling, inklusive rymdkapplöpningen; kostsamma försvarsutgifter; konkurrens inom vapenutveckling - både konventionella vapen och kärnvapen samt flera begränsade konflikter där de båda supermakterna stödde olika sidor.

När började kalla kriget?

1. 1917 - när bolsjevikerna tog över Ryssland och sedan försökte sprida kommunismen (Komintern 1919 ...) och västmakterna ingrep på den "vita sidan" i det ryska inbördeskriget 1918–1920

2. 1945 – Jalta (februari) och Potsdam (juli-augusti) konferenserna

3. 1945 – Utrikesministrarnas möten i London (september - oktober)

4. 1946 – Churchills tal om "Järnridån" vid Westminster College, Fulton, Missouri (mars)

5. 1947 – Trumandoktrinen (mars)

6. 1947 – Kominform – Kommunistiska Informationsbyrån (oktober)

7. 1948 – Kommunisternas kupp i Tjeckoslovakien

8. 1948 – Berlinblockaden

I **Wikipedia** kan vi finna följande förslag:

"Det finns en viss oenighet om vad som utgör början av det kalla kriget. Medan de flesta historiker säger att det började under perioden strax efter andra världskriget, säger vissa att det började i slutet av första världskriget, även om spänningar mellan Ryssland och Storbritannien och Förenta

staterna går tillbaka ända till mitten av 1800-talet. Den ideologiska konflikten mellan kommunism och kapitalism började 1917 efter den ryska revolutionen, då Sovjetunionen uppstod som den första stora kommunistiska makten i världen. Detta var den händelse som gjorde de rysk-amerikanska relationerna ansträngda och skapade en långsiktig oro för ledarna i respektive land."

Kalla kriget – periodindelning:

1945–47 Kalla kriget startar

1947–53 Kalla krigets hetaste period

1953–57 Töperiod 1

1958–62 Frysperiod 1

1963–68 Töperiod 2

1969–75/79 Avspänning

1975/79–85 Frysperiod 2

1989–91 Kalla kriget avslutas

I Wikipedia kan vi finna följande indelning:

Före kalla krigets utbrott (1917–1938)

Andra Världskriget och efterkrigstiden (1939–1947)

Från "inneslutningspolitik" (containment policy) till Koreakriget (1947–1953)

Kriser och upptrappning (1953–1962)

Från konfrontation till avspänning (1962–1979)

Det "andra kalla kriget" (1979–1985)

Kalla kriget avslutas (1985–1991)

Kalla kriget - kriser.

Ett flertal kriser inträffade under kalla kriget:

Berlinblockaden (1948–49)

Kommunistkuppen i Tjeckoslovakien (1948)

Koreakriget (1950–1953)

Kubanska missilkrisen (1962)

Vietnamkriget (1963–1975)

Kriget i Afghanistan (1979–1989)

OLIKA TEORIER – VEM ORSAKADE KALLA KRIGET?

Olika teorier (uppfattningar) om kalla krigets orsaker enligt ”*SO-sidan*”

Traditionalistiska teorin

Den närmaste tiden efter andra världskrigets slut dominerade en så kallad traditionalistisk teori. Enligt denna var Sovjetunionen den aktiva, drivande parten, medan USA till en början förhöll sig passivt. Först 1947 med Trumandoktrinen och Marshallplanen blev USA mer aktivt. Anledningen ska ha varit den sovjetiska expansiva politiken i Östeuropa 1945–1947 då kommunistiska regimer installerades där. Sovjetunionen behöll ockupationsstyrkorna i länder som "befriats" från tyskarna i slutet av andra världskriget och kunde därför genomdriva sina krav utan större problem. Några fria val hölls inte i t.ex. Polen, tvärtemot vad som utlovats i Potsdammötet i juli 1945.

Revisionistiska teorin

En motsatt teori är den revisionistiska. Förespråkarna för denna teori menar att Sovjetunionen var den defensiva parten. Med tanke på de ryska (och sovjetiska) historiska erfarenheterna - till exempel de tyska angreppen västerifrån under de båda världskrigen - hade Sovjetunionen rätt att bygga upp ett försvar i Östeuropa i form av "vänligt sinnade" östeuropeiska stater med kommunistiskt styre. Dessa skulle bilda en "skyddszon" mot nya angrepp. USA däremot var, enligt denna teori, den aggressiva parten. Som stöd för denna tolkning anför man bland annat

atombomben som sägs ha varit mer riktad mot Sovjetunionen - som en varningssignal - än mot Japan. Även den amerikanska ekonomiska hjälpen med lån och annat stöd i form av Marshall-hjälpen ses som ett propagandakrig riktat mot Sovjetunionen.

Postrevisionistiska teorin

Den postrevisionistiska riktningen slutligen intar en mellanställning och betonar ländernas gemensamma ansvar. Utmärkande för den postrevisionistiska teorin är att endast analysera de båda ländernas drivkrafter för sin respektive politik, medan frågorna om skuld och ansvar lämnas därhän. Uttalanden om skuld och ansvar bygger ju på, eller hänger samman med, värderingar av resultaten av den förda politiken. Sådana värderingar - om resultatet av en viss politik är gott eller ont, bra eller dåligt - hör inte till historikerns uppgift menar de.

De vanligaste teorierna (åsikterna) om det kalla krigets ursprung (från olika historiker och politiker)

TRADITIONELL SYN:

Denna teori utvecklades bland västerländska historiker i slutet av 1940-talet och början av 1950-talet. Uppfattningen var att Sovjetunionen bar det tyngsta ansvaret för utbrottet och fortsättningen av det kalla kriget. Sovjetstaten sågs som kall, ondskefull och expansionistisk. Denna onda, kommunistiska regim, ledd av enväldshärskaren Stalin, var inte endast nöjd med upprättandet av ett totalitärt styre bland sitt eget folk utan ville sprida kommunismens evangelium så långt som möjligt. Samarbetet under kriget mellan Stalin och västmakterna samt det stora offer som det sovjetiska folket gjorde under kriget tenderade att glömmas. I stället presenterades den sovjetiska regimen som en hotande, fientlig styrka. En stark antikommunistisk anda spreds och den nådde ibland rent hysteriska proportioner i USA.

(John Traynor; Challenging History - Europe 1890 - 1990)

Det kalla kriget utbröt som ett modigt och viktigt svar från den fria världen mot kommunistiskt hot. Ideologin bakom den ryska expansionismen (utvidgandet) kan spåras tillbaka till 1848 – utgivandet av det Kommunistiska Manifestet. Rysk imperialism och Pan-Slavism slogs samman av den nya läran om Leninism efter 1917 och den hotade västvärlden i slutet av andra världskriget med sin orubbliga drivkraft för världsdominans.

Det finns en amerikansk tradition ("*Universalist*") som går ut på att nationell säkerhet skall garanteras av en internationell organisation. Kremlin (Sovjetunionen) å andra sidan tänker endast i intressesfärer ("*Spheres of Interest*"). Anklagelsen mot Truman, att han fullständigt förändrade Roosevelts utrikespolitik, är en myt. Stalin och hans medarbetare, oavsett vad Roosevelt eller Truman gjorde eller misslyckades med att göra, var tvungna att betrakta USA som sin fiende. Detta berodde inte på USA:s reaktioner eller enskilda handlingar utan på det grundläggande faktum att Amerika var världens ledande kapitalistiska makt... (**Arthur Schlesinger Jr.**)

REVISIONISTISK SYN:

Den revisionistiska synen innebar en stor förändring i historiografin om det kalla kriget. Denna historiekola (främst amerikansk) ansåg att USA hade startat och fortsatt det kalla kriget. Den hävdar att USA missförstod och överreagerade på sovjetiska handlingar. De sa att Sovjetunionen prioriterade försvar och säkerhet – inte expansion. Denna uppfattning växte fram under 1960-talet samtidigt som USA ökade sina kritiserade militära insatser i Vietnamkriget.

(John Traynor; Challenging History - Europe 1890 - 1990)

Östeuropa gavs bort av västmakterna i München 1938. Andra Världskriget i Europa utkämpades till allra största delen av Ryssland. Detta gav också de ryska arméerna tillgång till Centraleuropa. Det var Ryssland som fick möta den tyska aggressionen och det var den sovjetiska befolkningen som förlorade flest liv. Stalin följde det avtal som han slöt med Winston Churchill ("*procentavtalet*"). USA föreslog "*fria val*" bara för att förhindra att Östeuropa blev kommunistiskt. Stalin kunde inte låta Östeuropa användas som en invasionskorridor igen. Truman var betydligt aggressivare än Roosevelt-Hull. Truman-doktrinen, inneslutningsdoktrinen ("*Containment Policy*") och Marshallplanen var aggressiva och Sovjet reagerade på detta. (**D.F. Fleming**)

POST-REVISIONISTISK SYN:

Amerikanska historiker som formulerade den post-revisionistiska uppfattningen baserar sin forskning på nyöppnade arkiv (1990-tal). För första gången framkommer en syn som inte försöker tillskriva en part skulden. Denna mer sofistikerade uppfattning var att det kalla kriget var produkten av ömsesidig misstänksamhet och att båda sidorna överreagerade. Dessutom ifrågasatte amerikanska historiker nu för första gången den accepterade synen att det var Stalin som ensam hade styrt Sovjetunionen.

(*John Traynor; Challenging History - Europe 1890 - 1990*)

KALLA KRIGET – KONFLIKTER UNDER ANDRA VÄRLDSKRIGET

- **Atlantdeklarationen (augusti 1941)**
- **Casablancakonferensen (januari 1943)**
- **Cairokonferensen (november 1943)**
- **Tehrankonferensen (november 1943)**
- **Procentavtalet (oktober 1944)**
- **Jaltakonferensen (februari 1945)**
- **Potsdamkonferensen (juli-augusti 1945)**
 - *Öppnandet av en andra front*
 - *Amerikanskt kapital för Sovjetunionen*
 - *Konflikt över Tyskland*
 - *Problem med östra och sydöstra Europa*

"Konflikter under kriget"

Samarbete borde ha varit naturligt eftersom...

- De kunde endast besegra Tyskland tillsammans
- Sovjetunionen skulle behöva amerikanskt kapital och amerikanska varor efter kriget
- Det ryska behovet av varor skulle kunna underlätta problemet med överproduktion som skulle möta den amerikanska ekonomin efter kriget
- Inget av länderna ville bli involverade i ett framtida krig vilket innebar att det fanns en betydande amerikansk förståelse, särskilt från Roosevelts sida, för den sovjetiska beslutsamheten att inte tolerera anti-sovjetiska regimer i östra och sydöstra Europa.

...istället slutade kriget med en större gemensam misstänksamhet än någonsin tidigare – Varför?

- **Öppnandet av en andra front.** Det skulle avlasta den röda armén och minska Stalins misstänksamhet om att västmakterna medvetet lät Ryssland utkämpa huvuddelen av striderna i andra världskriget. Det skulle även göra det möjligt för västmakterna att direkt påverka händelserna på det europeiska fastlandet och minska frestelserna för Stalin att förhandla om en separatfred med Tyskland (som i Brest-Litovsk i mars 1918). Förseningarna och problemen kring att lansera en andra front orsakade spänningar mellan Sovjetunionen och västmakterna
- **Truman var betydligt aggressivare än Roosevelt ...** "Vi måste ha tålmod och vara överseende... Vi måste använda oss av vänliga metoder" jämfört med "Om vi inte möter Ryssland med en knytnäve och ett kraftfullt språk så kommer krig". Vi kan också se Trumans hårda linje i följande:
 - **Atombomben.** En demonstration av amerikansk makt och Truman var inte villig att dela med sig någon information om dess konstruktion.
 - **Slutet på låneavtalet (Lend-Lease).** Innan slutet av augusti 1945 så tillkännagav Truman att låneavtalet till Sovjetunionen skulle upphöra trots de enorma problem som det krigshärjade Sovjetunionen stod framför. Lånet stoppades omedelbart...

- **Sovjet förnekades en aktiv del i fredsavtalet med Japan.** Anledningen enligt Truman var att den sovjetiska krigsförklaringen mot Japan hade kommit för sent.
- **Konflikt över Tyskland.** USA och Sovjetunionen kunde inte nå några slutliga överenskommelser om efterkrigstidens Europa eller Tysklands framtid. En av de svåra frågorna var ersättningar. Det togs upp för första gången på Jaltakonferensen (februari 1945) när Stalin bad om 20 000 miljoner dollar för Sovjetunionen och Tysklands offer. Churchill motsatte sig detta men Roosevelt accepterade summan som grund för framtida diskussioner. Ett övergripande beslut om Tysklands uppdelning i ockupationszoner enades man om, men inget avtal fattades om Polens framtida västgräns.
- **Problem med östra och sydöstra Europa.** Detta blev den fråga som orsakade störst konflikt mellan USA och Sovjetunionen. Den amerikanska administrationen ville implementera (använda sig av) de principer som man fastslagit i Atlantdeklarationen (augusti 1941); att själv-bestämmande skulle införas och att hela regionen skulle bli en del av den globala marknadsekonomin. Churchills möte med Stalin i Moskva oktober 1944, då de kom överens om det s.k. "*procentavtalet*" komplicerade denna plan. Missförståelser och att USA var dåligt förberedda till Jaltakonferensen innebar att frågan om efterkrigstidens östra och sydöstra Europa blev än mer komplicerad.

"**Jaltakonferensen**" (februari 1945):

1. Polen flyttades 300 km västerut. En kompromiss nåddes över den framtida regeringen när Stalin gick med på att vissa medlemmar av Londonregeringen (pro-väst) skulle gå med i Lublin-regeringen (pro-sovjet). "**Deklarationen om det befriade Europa**" ("*The Declaration of Liberated Europe*") undertecknades av Stalin som lovade fria val i Östeuropa.

2. Japan: Stalin lovade att hjälpa amerikanerna att besegra Japan och att förklara krig 2–3 månader efter att kriget i Europa hade avslutats.

3. Förenta Nationerna: Ett nytt försök att skapa kollektiv säkerhet beslutades och Molotov skulle delta i det första mötet i San Francisco i april 1945.

4. Tyskland: Landet skulle avnazifieras och delas in i fyra ockupationszoner, en amerikansk, en rysk, en brittisk och en fransk zon. Berlin delades också in i fyra olika zoner. Resultatet av detta blev en liten västlig zon (den amerikanska, brittiska och franska zonen i Berlin) mitt i den ryska östra zonen. Inrättandet av ockupationszoner hade beslutats vid tidigare konferenser. Den franska zonen lades till i Jalta (en del av den amerikanska och brittiska zonen tillföll Frankrike). Berlinlösningen var förmodligen Stalins största misstag eftersom Berlin i framtiden skulle orsaka stora problem för Sovjetunionen. Berlinmuren 1961 kom att bli en symbol för den sovjetiska kontrollen av Östeuropa. Tyskland föreslogs styras av ett allierat råd, en kontrollkommission, med vetorätt för varje involverad makt (USA, Storbritannien, Frankrike, Sovjetunionen). Ersättningsfrågan löstes inte i Jalta utan överlämnades till en reparationskommission. Konferensen i Jalta betraktas normalt som en "*framgång*".

"**Potsdamkonferensen**" (juli 1945):

1. Tyskland. Tysklands zonuppdelning bekräftades slutligen i "**Potsdamprotokollet om Tyskland**". Inget slutligt avtal nåddes om ersättningar. Ryssland krävde cirka 20 miljarder dollar från Tyskland, vilket avvisades av västmakterna. Ryssland fick ta vad det kunde från deras ockupationszon och de skulle få en viss ersättning från de västra zonerna.

2. Östeuropa: Västmakternas ledare var djupt chockade över utvecklingen i Östeuropa. Detta ledde till flera gräl. Västmakterna hävdade att Stalin inte följde andan i "**Deklarationen om det befriade Europa**". Konferensen i Potsdam har kallats "*det dåliga humörets konferens*"

Perioden efter Andra Världskriget 1945–1947 (1949). Denna period innehåller bl.a.;

- **Sovjetisering (inklusive den kommunistiska kuppen i Tjeckoslovakien)**
- **Iran (problem efter Andra VK - Sovjet militär lämnar inte norra Iran)**
- **Grekland och Turkiet (Uppror – inbördeskrig i Grekland)**
- **Frankrike och Italien (starka och stora kommunistpartier)**
- **"Långa telegrammet" (George Kennan)**
- **"Järnridån" (Winston Churchill)**
- **Stalins svar (jämförde Churchill med Hitler och sa att Churchill försöker skapa krig mot Sovjetunionen...)**
- **Trumandoktrinen**
- **Marshallplanen**
- **KOMINFORM**
- **KOMEKON**
- **Berlinkrisen**

Titta på den andra delen av CNNs Cold War serie - "Iron Curtain 1945-1947". (Länk till denna del: *Järnridån 1945-1947* – OBS! Engelskt tal utan svensk text). Länder som tas upp; Tyskland, Polen, Grekland, Turkiet och Iran. Här är en sammanfattning av innehållet i denna del:

Den startar med **Winston Churchills** berömda tal i Fulton, Missouri 1946 - "**Järnridåtalet**" som bl.a. innehåller följande del: *includes "Från Stettin vid Östersjön till Trieste vid Adriatiska havet har en järnridå sänkts över kontinenten. Bakom den linjen ligger alla huvudstäderna i Central- och Östeuropas urgamla stater. Warszawa, Berlin, Prag, Wien, Budapest, Belgrad, Bukarest och Sofia, alla dessa berömda städer och befolkningarna runt dem ligger i vad jag måste kalla den sovjetiska sfären, och de är i en eller annan form underkastade inte endast sovjetiskt inflytande utan i mycket hög grad och i många fall stigande grad kontroll från Moskva".*

Efter detta så ser man en presentation av USA; hemkommande soldater och en blomstrande ekonomi. Krigsindustrin förändrades till en fredsorienterad industri. Bilar, massor av bränsle, mat osv ... nämndes liksom att över 300 000 amerikaner som aldrig kom hem.

Detta kontrasterades av Sovjetunionen. Här kom soldaterna hem till en förstörd ekonomi. Man ser ett Ryssland i ruiner. Över 10 000 städer och byar förstördes och mer än 27 miljoner soldater och civila förlorade livet.

Tyskland och **Berlin** var också i ruiner. Vissa kvinnor vittnade om de fasansfulla händelser de genomgick när Berlin togs av Röda armén. Tyskland såväl som Berlin delades in i fyra ockupationszoner. Sovjetunionen demonterade den tyska industrin och tvingade tusentals kvalificerade arbetare, experter, forskare att följa med...

Polen flyttades västerut - på bekostnad av Tyskland som förlorade mark. Över 12 miljoner tyskar tvingades flytta bort från dessa tidigare tyska delar.

I **Storbritannien** hade Clement Atlee (premiärminister) och arbetarpartiet (Labour) tagit över regeringsansvaret. Ernest Bevin tog över som utrikesminister och han misströdde Stalin och Sovjetunionen djupt... Storbritannien engagerade sig i det grekiska inbördeskriget på den nationalistiska exilregeringens sida mot kommunistledda styrkor som innehöll nyckelmedlemmar från den tidigare motståndorganisationen (ELAS – som i stort kontrollerades av det grekiska kommunistiska partiet - KKE). Oljans väg från Mellanöstern till Medelhavet var avgörande för det brittiska deltagandet i kriget eftersom de fruktade att ett kommunistiskt Grekland skulle kunna hota det.

Pro-sovjetiska koalitioner upprättades i Öst- och Centraleuropa (Polen, Rumänien, Bulgarien, Ungern...) där det var viktigt för kommunisterna att först kontrollera polisstyrkorna såväl som "**säkerheten**". En före detta östtysk kommunist talade om hur de tyska kommunisterna var mycket försiktiga i sitt maktövertagande - det måste se demokratiskt ut! Detta följdes av några ord om hur Stalin och Sovjetunionen behandlade de återvändande soldaterna från Röda armén som hade varit fångar (POW – Prisoners of War).

Vi fick höra hur den nya "*marionettregimen*" i **Polen** ingick flera fördrag med Sovjetunionen. 1946 varnade Stalin i ett tal för västkapitalismen och imperialismen. Ungefär samtidigt så fick den amerikanska ambassaden i Moskva en fråga från USA:s finansminister "Varför stödjer inte Sovjetunionen den nyskapade världsbanken och internationella valutafonden?" Som svar skrev **George Kennan** sitt "*långa telegram*" där han beskrev sina åsikter om Sovjetunionen. Telegrammet anlände till Washington den 22 februari 1946. Han nämnde att den sovjetiska makten var "*oemottaglig för förnufts logik*" och att den var "*mycket känslig för den råa kraftens logik*" Telegrammet innehöll också:

- *Sovjetunionen uppfattade sig vara i en evig strid mot kapitalismen;*
- *Socialism och socialdemokrati upplevdes som fiender, inte allierade;*
- *Sovjetunionen såg marxister som kunde kontrolleras i den kapitalistiska världen som allierade;*
- *Sovjetisk aggression var i princip inte i linje med det ryska folkets åsikter eller med den ekonomiska verkligheten, utan snarare med en historisk rysk främlingsfientlighet och paranoia;*
- *Själva grundstrukturen av den sovjetiska regeringen motarbetade en objektiv eller exakt bild av inrikes eller utrikes verklighet.*

Därefter återvände vi till **Winston Churchills besök i Fulton, Missouri**. När Stalin nåddes av innehållet i detta tal, jämförde han Churchill med Hitler.

Sovjetunionen försökte sätta ett visst tryck på Turkiet (de hade fortfarande ett stort intresse av att försöka kontrollera de två sunden som förband Medelhavet med Svarta Havet; Dardanellerna och Bosporen). Under kriget så hade Sovjetunionen och Storbritannien ockuperat Iran...

Iran (Persia) ockuperades av Sovjetunionen och Storbritannien 1941 (Shahen var pro-tysk, så de invaderade landet för att förhindra Iran från att alliera sig med axelmakterna). När kriget avslutades vägrade sovjetiska trupper som var stationerade i nordvästra Iran att dra sig tillbaka. Dessutom så stödde de uppror som etablerade kortlivade, pro-sovjetiska separatiststater i de norra regionerna i Azerbajdzjan och Kurdistan. De drog sig tillbaka först efter att de hade fått ett löfte om oljekoncessioner (maj 1946). Detta orsakade **den första stora krisen i FN**. När Sovjetunionen kritiserades lämnade den sovjetiska FN-ambassadören Gromyko och den sovjetiska delegationen lokalen i FN...

Clifford-Elsey: President Truman gav Clark Clifford och George Elsey uppgiften att sammanställa en lista över avtal som Sovjetunionen hade brutit eller inte levt upp till. Den hemliga Clifford-Elsey-rapporten varnade för sovjetisk expansionism... Den sa också – *Vi avslutade rapporten med att säga att vårt lands politik bör fastställas och tydligt utformas. Sovjetunionen utgör ett verkligt hot mot friheten i denna värld. Frihet i Europa, frihet i USA. Så vi måste förbereda oss för det. Jag minns att den sista raden gick något liknande, "När det gäller Sovjetunionen vill jag att de ska förstå att vi är för beslutsamma för att stängas ute och för starka för att bli besegrade."*

1946 utmanade James F. Byrnes (USA:s utrikesminister) Stalin vilket kulminerade i talet som hölls i Stuttgart 6 september 1946. Han nämnde möjligheten att flytta de polska gränserna till förmån för Tyskland. Denna del av talet var inte populärt i Polen eller i Sovjetunionen.

1946/47 var det en svår hungersnöd i Ukraina vilket de sovjetiska ledarna aldrig nämnde...

Tyskland led också av hungersnöd och sjukdomar som dödade tusentals människor under denna svåra vinter (1946/47) trots att länder som Storbritannien hjälpte landet. Dessa svårigheter ökade kommunismens inflytande.

I Storbritannien orsakade vintern rationalisering av flera basvaror, till exempel bröd som inte hade ransonerats under kriget! Den brittiska ekonomin var nu mycket ansträngd, vilket gjorde att regeringen tog beslutet att dra sig ur kriget i Grekland och oroligheterna i Turkiet. I Storbritannien, Frankrike och Italien ser vi också ett ökat medlemskap i de kommunistiska partierna. Detta oroade USA så "**det långa telegrammet**", "**Järnridå-talet**", "**Sovjetunionens beteende i Iran**",

"**Clifford-Else-yrapporten**", "**Byrnes-talet**", att Storbritannien drog sig ur både Grekland (där inbördeskriget pågick) och Turkiet (som levde under sovjetiskt tryck) samt det ökande medlemskapet i europeiska kommunistpartier fick president Truman att skapa en ny doktrin – **Trumandoktrinen**.

Detta avslutade den andra delen av CNN:s serie om Kalla Kriget.

EUROPEISKA LÄNDER EFTER ANDRA VÄRLDSKRIGET

Sovjetiseringen drabbade följande länder under perioden 1945–1948:

- Estland
- Lettland
- Litauen
- Polen
- Tjeckoslovakien
- Ungern
- Rumänien
- Bulgarien
- Östtyskland

"**Sovjetisering**" mer i detalj. Den s.k. "**Salamitaktikens**" sex olika punkter:

1. Kommunistiska minoriteter samlar nationella motståndsgupper i "*patriotiska fronter*"; efter befrielsen så stöds dessa av Röda armén
2. Upprättande av "*provisoriska regeringar*". Förvisade kommunister som är skolade i Moskva får nyckelpositioner i stat och parti
3. Relativt fria val som leder till koalitionsregeringar ledda av borgerliga kandidater. Kommunister ser till att de kontrollerar inrikesministeriet (polisstyrkor – viktig apparat för statligt förtryck). Återuppbyggnad: ofta populära jordreformer och nationalisering av industrier
4. Avskaffande av de borgerliga majoritetspartierna (med terror om nödvändigt). Bildande av socialistiska enhetspartier under kommunistiskt ledarskap "*blockpolitik*", nya koalitionsregeringar med "*stödparter*", ledare för oppositionen elimineras (vissa flydde till väst)
5. Bildande av kommunistiska regeringar genom kontrollerade nationella val baserade på listor med utvalda kandidater. Förföljelse av kyrkan och interna rensningar av partiet: öppna rättegångar av "*avvikare*"
6. Folkdemokratier bildas som anpassas till den sovjetiska modellen: kollektivisering av jordbruket, styrd ekonomisk planering och militär kontroll: KOMINFORM (1947); 1948 undertecknades fördrag om vänskap och ömsesidig hjälp mellan Sovjetunionen och andra folkdemokratier; COMECON (1949); WARSAWAPAKTEN (1955)...

BERLINKRISEN: I september 1946 så sa USA:s utrikesminister James Byrnes; "*Vi kommer inte att vika från våra skyldigheter. Vi drar oss inte tillbaka. Vi stannar här. Så länge det finns en ockupationsarmé i Tyskland kommer de amerikanska styrkorna att ingå i den ockupationsarmén.*" Detta var:

- En avvikelse från den traditionella amerikanska isolationismen
- Kanske den punkt där Truman-administrationen bestämde sig för att befästa västmakternas styrka och skydda de västra ockupationszonerna

Två konferenser från utrikesministrarnas råd 1947 (Moskva i mars och London i november) misslyckades med att utarbeta ett fredsfördrag med Tyskland. Det amerikanska beslutet att stanna i Tyskland följdes av:

- Trumandoktrinen (mars 1947)

- Marshallplanen (juni 1947)
- National Security Act (juli 1947)
- Inneslutningsdoktrinen (Containment Policy) (juli 1947) – efter en artikel i "*Foreign Affairs*" av George F Kennan (som kallade sig Mr. X)

I juni 1947 valdes Ernst Reuter (en anti-sovjetisk socialdemokrat) till Berlins borgmästare vilket fick Sovjetunionen att protestera. I februari 1948 träffades Storbritannien, Frankrike och USA hemligt i London för att diskutera de tyska problemen. Ryssarna protesterade mot det hemliga mötet genom att dra sig tillbaka från de fyra nationerna i "*den allierade kontrollkommissionen*".

I London diskuterade länderna en valutareform. De ville ha en ny Deutsche mark (tysk mark) för att ersätta den nästan värdelösa Reichmark (riksmarken). En av de främsta orsakerna till detta var den utbredda korruptionen efter kriget och behovet av att skapa arbete med en acceptabel lön. Stalin var rädd för effekterna av den nya valutan om den tilläts i östra zonen och den östra sektorn. Så den nya valutan tilläts inte i öst.

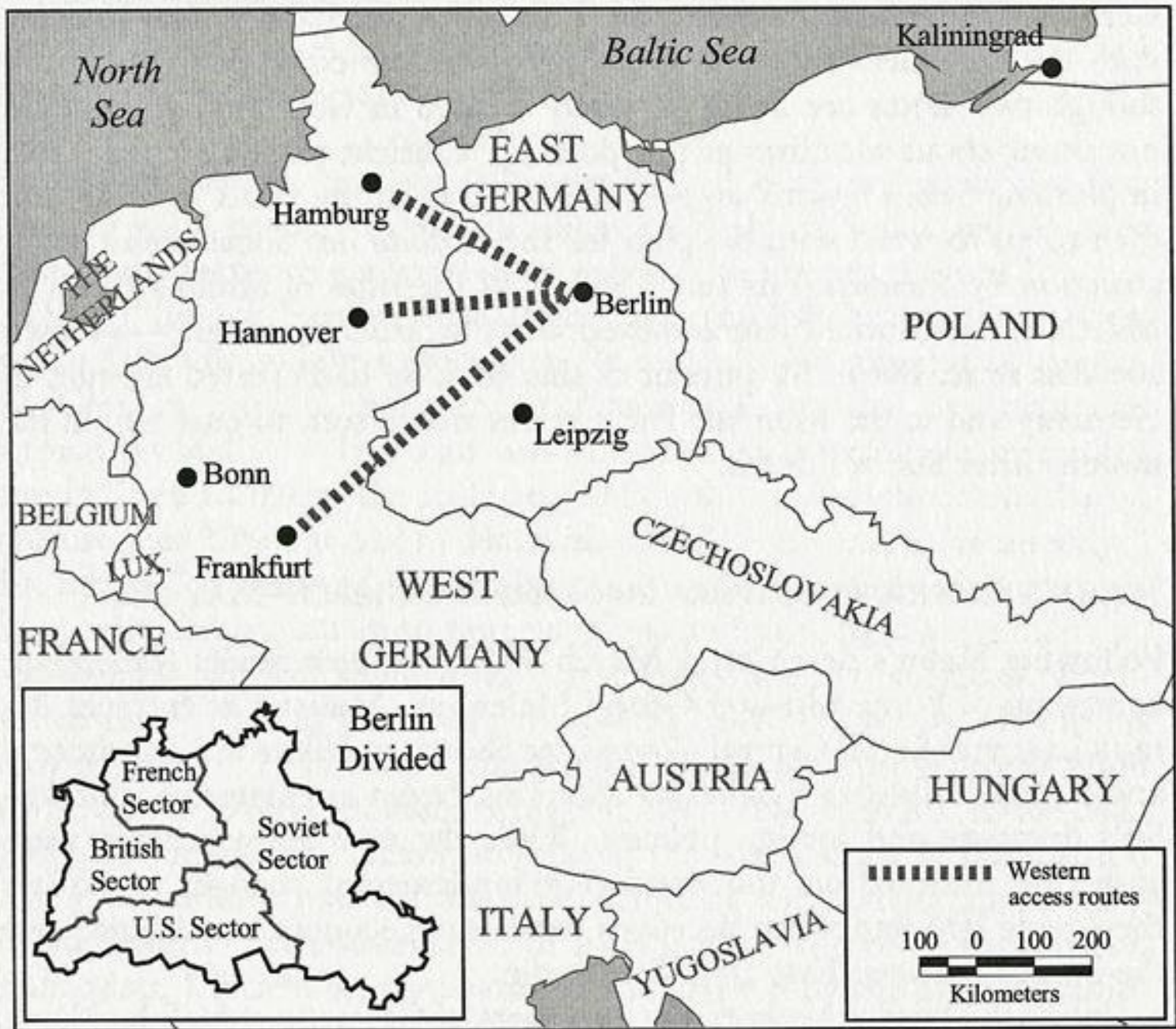
I april 1948 började Stalin störa väg- och järnvägs kommunikationerna mellan Berlin och väst. Den 18–25 juni 1948 antog de västra tyska ockupationszonerna och de västra ockupationssektorerna i Berlin den nya valutan - Stalin och Sovjetunionen tillkännagav att det skapats en annan valuta för den östra zonen och den sovjetiska sektorn i Berlin. Västmakterna svarade med att förklara att båda valutorna skulle vara lagliga i de västra sektorerna i Berlin. Stalin svarade med att öka hindren i kommunikationen med de västra sektorerna i Berlin.

I början av augusti 1948 var **BLOCKADEN** av västra Berlin fullständig. All trafik via väg, järnväg och båt (kanal) stoppades. 2,5 miljoner människor behövde nu mat, bränsle och andra nödvändigheter. Truman (OBS: presidentvalet i USA pågick vid denna tid ...) inledde en konfrontation istället för att överge staden. Han föreslog en massiv försörjningsoperation via flyg. **BERLINBLOCKADEN** möttes av en "luftbro". Brittiska och amerikanska flygplan flög in mer än 2 miljoner ton mat, kol, bensin etc...

Stalin attackerade inte de allierade flygplanen, men skadan i förhållandet till väst var redan gjord (hans blockad av vägar, järnvägar och kanaler). Denna åtgärd kom att dela Berlin. Stadsfullmäktige sammanträdde i västra Berlin där de lämnade platser lediga för Berlinbor från den östra sektorn. I december 1948 återvaldes Reuter som borgmästare med en socialdemokratisk majoritet i stadsfullmäktige! I maj 1949 så avslutade Stalin blockaden av Berlin. Västmakterna gjorde nu allt de kunde för att öka västra Berlins välstånd - att göra det till ett "*reklamfönster för kapitalism*" ...

Resultatet av Berlinkrisen blev;

- **Tyskland delades.** Västtyskland (Förbundsrepubliken Tyskland) inrättades den 23 maj 1949 och Östtyskland (den tyska demokratiska republiken) inrättades den 7 oktober 1949. Den västtyske regeringen liknade den i England. Den grundades på "*en grundlag*" som utarbetades av ett tyskt möte i Bonn (1948). Konrad Adenauer blev den västtyske kanslern (han var partiledare för "kristdemokraterna").
- **NATO (North Atlantic Treaty Organization) bildades.** Efter den kommunistiska kuppen i Tjeckoslovakien och hoten mot Berlin beslutade USA att bilda en försvarsallians (inneslutningsdoktrinen "Containment Policy"). I april 1949 bildades Nato. Alliansen innehöll följande länder: USA, Kanada, Brysselpakten (Belgien, Frankrike, Luxemburg, Nederländerna och Storbritannien), Norge, Danmark, Island, Italien och Portugal. Detta innebar en viktig amerikansk militär närvaro i Europa - en definitiv avvikelse från den tidigare amerikanska utrikespolitiken. I maj 1954 antogs Västtyskland i NATO. Några veckor efter det bildade Sovjetunionen en militär försvarsallians - **Warsawapakten!**

Karta över Tyskland under Berlinkrisen 1948–1949

Kort sammanfattning av "**det kalla krigets bakgrund**". Definiera det kalla kriget. Beskriv skillnaderna mellan USA och Sovjetunionen; ideologi, ekonomi, politiskt och kulturellt. En fråga av betydelse är också hur dessa två nationer etablerade sig som "stormakter"...

"**Kalla krigets bakgrund**" innehåller tre olika perioder:

1. Före Andra VK

- Ryska Revolutionen (*revolutionerna*)
- Molotov-Ribbentrop Pakten (augusti 1939)

2. Under Andra VK

- Atlantdeklarationen
- Casablancakonferensen
- Kairokonferensen
- Tehrankonferensen
- Procentavtalet
- Jaltakonferensen ("*Deklarationen om det befriade Europa*")
- Potsdamkonferensen

Viktiga problem under denna period

- Krigstillståndet (en andra front)
- Tyskland efter kriget
- Japan efter kriget
- Polen efter kriget
- Östra Europa och Centraleuropa efter kriget
- Förenta Nationerna
- "*andra problem*"

Under Potsdamkonferensen

- Atombomben presenteras
- USA avslutar lånen – Lend-Lease
- Utrikesministrarnas råd bildas (detta råd innehöll utrikesministrarna från Storbritannien, USA, Sovjetunionen, Frankrike och Kina)
- Den allierade kontrollkommissionen bildas

3. Efter Andra VK

- Sovjetisering (Salamitaktik)
- Grekiska inbördeskriget (1944-1949)
- Iran – Sovjetiska påverkan – speciellt i norra delarna
- Turkiet – Sovjetiskt stöd till olika minoriteter
- Tillväxt av kommunistpartier i Västeuropa (speciellt i Italien och Frankrike)
- Kennan - "*Det långa telegrammet*"
- Fredskonferenser i Paris
- Churchill - "*Järnridåtalet*"
- Stalin – svaret på "*Järnridåtalet*"
- Byrnes – tal i Stuttgart ("*USA:s militär kommer stanna i Europa*")
- Bizonia bildad (de brittiska och amerikanska ockupationszonerna i Tyskland slogs samman)
- **Trumandoktrinen**
- **Marshallplanen**
- National Security Act
- Kennan presenterar "inneslutningsdoktrinen" ("*Containment Policy*")
- **KOMINFORM**
- Kommunistisk kupp i Tjeckoslovakien
- Berlinkrisen (Berlinblockaden)
- **COMECON**
- **NATO**